

29-ik szám. Julius 16. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:

EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

Mai számunkhoz egy negyediv melléklett van csatolva.

TARTALOM.

Cikkok: „Az özvegy szerb fejedelmén s az új fejedelem.” — „Vérboszú.” (Történelmi vázlat.) *Deák Farkastól.* (Folyt.) — „A Balaton vidéke.” (Folyt.) *Bosnyák D.-tól.* — „A dervisekről.” *Erdőy Beldől.* — „A donni kozákokról.” — „A szomorú napokból.” (Egy honvédtiszt jegyzetei a Világos utáni napokból.) *Pataky Antaltól.* (Folytatás.) — „Egy hét története.” *Vadnai Károly-tól.* — „Vegyes közlemények.” —

„Irodalom.” — „Zeneművek.” — „Szerkesztői üzenetek.” — „A kiadóhivatal üzenetei.” — „Ujdonságok.”

Képek: IV. Obrenovics Milán. — Özv. Obrenovics-Hunyady Julia, özv. fejedelmű. — Csobánc. (A „Balaton vidéke” c. cikkhez.) — Símegeh. (A „Balaton vidéke” c. cikkhez.) — Versenyt futtató kozákok.

Irodalom.

— (A magyar történelmi társulat „Századok”) című folyóiratának ezidei 6-dik füzet is megjelent, a régibbekhez hasonló értékes és érdekes tartalommal, melyből kiemeljük Toldy F.-nek „Nemzeti történelmünk kezdetei”, Wenzel

Gusztávnak „Visegrád egykori fénye és díszsége”, s Römer Flórisnak „Az ősrégi agyagművésesség viszonya a történelemhez” című közleményeit, a könyvismertető rovatot s a változatos tárcát.

Zenemű.

— („Jogászbéli keringő”) zongorára alkalmazva jelent meg közelebb Telbisz Jenő fiatal zeneszerzőtől. A mű Pejáchevich

László grófnak van ajánlva s kiadta Rózsavölgyi és társa, kiknél 80 kr-ért rendelhetni azt meg.

Szerkesztői üzenetek.

— *N. Görböre:* M. G.-nek. Ha az illető kérdés tárgyalás alá kerül, testvér-lapunk, a „Heti Posta” tüzetesebben fog hozzá szólni. A velünk közlött eszmék — melyeket fölhasználhatunk — addiglan is köszönjük.

— *Győrött:* S. L.-nak. Nem adhatjuk.

— *Sárospatakra:* F. A.-nak. Hasonlóképp nem.

— *Szavásra:* S. S.-nak. Örvendünk bekopogtatásának s a jóra való közleménynek.

— *Cs. Szeredára:* K. L.-nak. A küldemény alkalmilag meg fog jelenni. A multkorra már nem emlékszünk, vagy tán kezünköz sem jutott.

— *A. Lendvára:* E. D. K.-nak. Ha itt nem, akkor testvér-lapunk tárcájában fog jutni számára hely.

— *H. M. Vádrhelytől:* Á. K.-nak. A megbízás el van intézve; a küldeményért köszönet; az előfizetés még elfogadtatik; az ohajtott könyvet megküldetjük.

— *Pesten:* A. S.-nak. „A kövülérs!” irt cikk meg fog jelenni.

— *Oroszára:* A svédből fordított költeményeket örömmel vettük. Nemsokára magánlevelünk meg, mert hiába vártunk a személyes találkozárra.

— *Vingára:* D. L.-nak. Ohajtsát szivesen teljesítettük.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Bakon:* Sz. I.-nek. A „Honvédalbumra” megjött a 8 ft-nyi előfizetési összeg.

A Honvédalbum tárgyában. — A t. előfizetők megnyugtására jelenthetjük, hogy az album megjelent és szétküldését már megkezdtuk. — A szétküldés azonban azon idő- és sorrendben történik, a mely rendben történt az előfizetések beküldése. Reklamációkkal tehát csak azután kérjük hozzánk fordulni, ha már jelentettük, hogy az album minden előfizető részére megküldetett s mégis találkoznék valaki, a ki példányát nem kapta volna meg. — Pest, jul. 12. 1868. *A Honvédalbum kiadóhivatala.*

Ujdonságok.

Adakozások. A „szabadságharc szobra” javára: Kisujfalu ref. egyházközség t. Kovács József lelkész úr által: 1 frt 75 krt. Ehhez adva az eddigi 2,120 frt 40 krnyi adományt, **összesen = 2122 frt 15 kr.**

Ezen föntebbi pénzalap számára lapunk szerkesztősége ezentúl is hálás köszönettel fogad a kegyeletes megemlékezés nevében minden, bármily csekély összegű adományt, melynek kéhez érkezett e helyütt fogja mindig nyilvánosan nyugtázni s a beérkező összegeket időnkint Pestváros letéti pénztáránál elhelyezni, hová már a föntebbi 2120 frt 40 krnyi összeg is kamatoztatás mellett befizettetett. — A fáradság terhétől vissza nem riadó buzgóbb hazafiakat s honleányokat egyszerűsrend kérjük, sziveskedjenek körükben gyűjtéseket is rendezni azon, Pest városában, mint az ország központján felállítandó emlékszóbor javára,

melynek célja a szabadságharc iránt mindnyájunk kegyeletes megemlékezését megörökíteni.

— *A honvédségégyeztetéshez.* Kisujfalu ref. egyházközség t. Kovács József lelkész úr utján 1 frt 75 krt küldött, mely összeget a „Hon” szerkesztőségének adtuk át.

* (A képviselőház ülésén) föltűnőn sok képviselő szokott hiányzani. Oly kis szám van jelen, hogy ha körülbelül 8—10 tag még hiányzanék, a ház nem lenne határozatképes. Ennélfogva a ház elnöke felszólítja mindazokat a képviselőket, kik engedély nélkül távol vannak, hogy képviselői helyükre mielőbb visszatérni sziveskedjenek, hogy elvállalt kötelességeiknek megfelelhessenek.

* (A minisztertanácsban elhatározták,) hogy

Negyedik évi folyam.

29 szám.

Július 16-án. 1868.

Az özvegy szerb fejedelemné s az új fejedelem.

Mint tudjuk, Mihály szerb fejedelem az orgyilkosok keze alatt elvérezvén, egyenes örökösét nem hagyott maga után, bárha régebben, t. i. 1853 óta vala nős, egy magyar hölgyet, gr. Hunyady Juliát vezetvén oltárhoz. A fejedelemné egyik bátyja Bouol-Schauenstein osztrák gróf lányával kelt

osemények az Obrenovicokat visszahelyezék Szerbia trónjára s ekkor (1859-ben) az ifjú hercegnő férjét Belgrádba kísérte, hol föltételes trónörökös s csakhamar (1860-ban) fejedelemné leve, midőn tudniillik az öreg Milos meghalt.

Hunyady Julia, ez ifju hölgy, gyermeksege óta

IV. Obrenovic Milán.

Obrenovic Julia, özv. fejedelemné.

egybe s ezen rokonai útján a fiatal Hunyady Julia előtt megnyitlak a bécsi udvar termei is, melyekben rangja, ifjusága és szépsége egyaránt ragyogóvá tevék.

Midőn Obrenovits Mihály herceg a magyar grófkisasszonnyal Bécsben megismerkedett, akkor ez 23 éves vala. Hat évvel később a szerbiai

megszokván a fényt és a nagyvilági ragyogást, kemény kísérlet alá került, midőn bécsi lakóbból belgrádivá kellett lennie, midőn a császári udvar pompájából csaknem felhomályba kellett jutnia, mihez még az is járult, hogy a szerbek közt idegen s az ó-görög vallásuak közt katolika vala. Mindazáltal ez emelkedett lelkű nő csakhamar

beelélté magát új viszonyaiba s annyira megkedvelteté magát alattvalóival, hogy ezek „szerb nőnek“ nevezték őt; a legnagyobb dicséret, mely szerb részről érthette. Hunyady Julia folyékonyan beszéli a szerb nyelvet, valamint a többi európai nyelvet is: mint a magyart, németet, franciát, olaszt és angolt, s így könnyen alkalmazhatta magát azon új élethez, mely régibbjétől annyira különbözött. E mellett mindig rajta volt, hogy lehetőleg félrevonultan élve, az ország ügyeibe hivatlanul belé ne avatkozzék, nem úgy, mint Karagyorgyevics Sándor fejedelem neje, kit politizálása miatt a szerbek nem is igen jó szemmel néztek.

Legfőbb erénye azonban a jóltevés folytonos gyakorlása vala, mi miatt a szerbek általános szeretettel fordultak feléje, mely a legmélyebb rokonszenvé vált, midőn közte és Mihály fejedelem közt (állítólag házasságuk magtalanúsága miatt) azon szakadás történt, mely 1866-ban elválásukra vezetett. Ekkor a hercegnő visszavonult Bécsbe, családja körébe, azonban maig is viseli férje nevét és rangját s folyton a szerb fejedelem bécsi palotájában lakik a Lipótvárosban, mely most már tulajdonává lett.

Midőn férje gyászos esete tudtára esett, Bécsből rögtön Belgrádba sietetett édesanyja, és unokabátyja, Zichy Ödön gróf — az elhunyt fejedelem gyermekkori barátja, — kíséretében.

A lapokban megjelent szerb levelek mind-egyike tolmácsolta azon megindulást, melyet az özvegy fejedelemnőnek Belgrádba érkezete okozott, s tudjuk azt is, hogy midőn még a temetés napján visszautazott, az egész város könyezve kísérte őt a gözhajóig.

Mihály fejedelem örököse, a már megválasztott új fejedelem: IV. Obrenovics Milán, mintegy 14 éves gyermek s unokája Obrenovics Efraimnak, Szerbia felszabadítója, az öreg Milos ücscesének. A gyermek-fejedelem 1854. aug. 10-dikén Jászvárosban (Jassyban) Efraim egyetlen fiától s moldvai anyától, Catargi Máriától született, ki Kúza romániai fejedelemmel való botrányos viszonyánál fogva lett Európaszerte híres. A gyermek-fejedelem anyját nem is igen kívánják látni szerb barátaink; ott él az száműzetésben, Bécsben.

Az elhunyt Mihály fejedelemnek Hunyady Juliával való házasságából nem lévén gyermeke, örökösül s illetőleg gyermekeül fogadta unokaücscesét, a kis Milánt, az Obrenovicsok utolsó férficsemétjét s 1864 óta Franciaországban neveltette, egy hírneves párisi bölcészettanár, Huet Ferenc gondjaira bízván őt, kinek keze alatt a trónörökös épen most hallgatta nyilvánosan a negyedik gimnasiális osztályt. A francia tudós a gyermek-fejedelmet Belgrádba is elkísérte s nevelését ott fogja folytatni.

A 14 éves Milán megválasztatván fejedelemnek, július 5-dikén megjelent a skupesina (népképviselő) üléstermében, ott az emelvényre lépett s így szólott:

„Isten segéljen titeket testvérek! (Isten segéljen téged goszpodár! — hangzott a felelet.) Én fiatal, még tanuló s már Szerbia fejedelme vagyok. Igyekeznem fogok jól tanulni, hogy megtanuljam, mikép lehetek népemnek hasznára. Azonközben bizalommal engedem át magamat a népnek s az attól választott kormányzóságnak!“

V é r b o s z ú .

(Történelmi vázlat.)

(Folytatás.)

Maga a fejedelem, Báthori Boldizsár, Jósika István, Geszti Ferenc, Boócskai István, Lónyai Albert, Szilvási Boldizsár és mások, ebéd után Báthori Boldizsárt tudományos vitatkozásba elegyítették egy pár külföldi tudós jézsuitával s Boócskai, Jósika, Geszti, Cariglia jézsuita a kert fenekébe vonultak, ott a Szamos partján egy kis pavillonban főzték ki gyalázatos tervüket.

Gyulainé volt megkérve, hogy a fejedelmet bizonyos órában hozzájuk vezesse — a fejedelem pedig szívesen adta beleegyezését, mert ezt kívánta a politika, az egyház, és ez volt forró ohajtása szerelmesének. . . .

Az országgyűlés még 17-én megnyitott volt s a rendek szokott napi rendjeik tárgyairól egész lelkesedéssel tanácskoztak s aligha volt valaki, ki még csak sejtette volna is, hogy az udvari légkörben mily borzasztó előkészületeket tesznek.

A fejedelem mindenki iránt a legszívélyesebbnek és nyájasabbnak mutatkozott s augusztus 28-án vasárnapi nap lévén, a tanácsurak és előkelők meghivattak, hogy ő felségét a templomba kísérik. A főurak rendre gyűltek fel a fejedelmi lak nagytermébe. A fejedelem lakása ez időben ott állt a piac keleti során, — ki kocsiával, ki gyalog érkezett diszes ünnepi ruházatban, — ott volt már

a büszke Báthori Boldizsár, a hős vezér, fejedelmi vér, jelenleg a török párt vezére; az ősz Kendi Sándor, az ország leggazdagabb embere, az akkori idők legnagyobb szónoka, a kormány első tanácsosa, a tudós Kovácsóczy Farkas, az ország korlátnokai; Kendi Ferenc fejedelmi helytartó és Kendi Gábor; fehér megye főispánja Báthori Endre, Boldizsár és István, mostoha atyjuk Mihályfi Ifjú János, Forró János, Lónyai Albert, Gerendi János, Deák Gergely, Szilvási Boldizsár, Bornemisza János, Vas György, Szalánczi György. Midőn ez urak összegyűltek, egymásra pillantva, azonnal észrevették, hogy csupán ellenzékiek vannak együtt, — bizonyos titkos sejtésem, hideg borzadály járta át tagjaikat s hallgatva állták körül a nagyermet. Kevés idő múlva a fejedelem közibe lépett s némelyikkel kedélyesen beszélgetve, azon nyilatkozattal távozott, hogy csak átöltözik, s azonnal visszatér, hogy együtt a templomba menjenek.

A főurak némileg megnyugtatta sétáltak fel s alá a nagy teremben, midőn egyikök az ablakon kipillantva, meglátta, hogy a közép utca felől két ezred katonaság vonul a piacra; mindnyájan az ablakokhoz siettek s midőn látták, hogy a sötét öltözötű csikszéki gyalogság lassu léptekkel közeledve, a fejedelmi lak körül helyezkedik el, — még a különben rettentetlen Kendi Sándor is elhalványodott. Szarvaskendi Sibrik Gáspár lovassági vezér és szászfalvi Lázár István a gyalogság parancsnoka, a fejedelmi lak előtt állottak meg teljes fegyverzetben.

— Velem uram, — szólt az ősz Kendi — talán jó volna, ha megkérdené ő nagyságától, hogy mi célból állítottatott ide e sok katonaság?

A többiek is helyeselték s Báthori Boldizsár könnyelmű lelke egész gondtalanságával ment a fejedelemhez, hogy a katonaság felől felvilágosítást kérjen; a fejedelem nevetve szólt az aggódók követéhez.

— Ugyan miért nyugtalanokodnak kegyelmetek, hiszen a szegény székelyeknek nincs tábori papjuk és misét hallgatni jöttek.

Midőn Báthori Boldizsár az öltözést színlelő fejedelemtől távozott, a folyosón egy fátyolozott hölgygel találkozott, ki gyűlöletet eláruló tompa hangon szólt:

— Hálóba kerültél Báthori Boldizsár. Emlékezzél Abafájára! E szavak után eltűnt a hölgy. Báthori pedig rémülve s romegyve lépett a főurak közé. A hős Boldizsárt e néhány szó annyira átalakította, hogy alig volt ereje elmondani a fejedelem megnyugtató szavait; aztán hangját alábocsátva, sut-

ogva elmondá azt is, mit a fátyolos hölgytől hallott: hogy hálóba kerültek... E pillanatban fegyvercsörgés hallatszott.

— Ugylátszik, erős a háló, melybe kerültünk! az öreg Forró — s az egész társaság bámulva tekintett a palota felnyíló ajtajá felé.

IV. Az ég könnyei.

Mialatt az ellenzéki urak a fejedelmi palotába gyülekeztek, Jósika István, egyike a terv-kovácsoknak, akkoriban a legkitünőbb kegyencek egyike, ki e napon pályájának éppen délpontján állott, — a fejedelmi lakból alattomban eltávozván, Kolozsvár városa polgármesteréhez ment, s a fejedelem nevében megparancsolá, hogy a kijelölt székely csapatok bevonulása után a város kapuit rögtön bezárassa s három napig zárva tartsa. A város körül tanyázó táborban, melynek Boldizsár volt fővezére, nem bizott a német-jézuita párt. Továbbá utasította a polgármestert, hogy gerendát, deszkát szerezzon s bárdot köszöriültesen, mert nehéz munkája lesz a vér szolgájának. A szegény polgármester csak hűledezett, sáppadozott, mikor a parancsokat vette, s bizonynyal nem jó kedvvel fogyasztá el vasárnapi ebédjét, — de azért ígérte, hogy minden teljesítve lesz pontosan — s a főur örömsugárzó arccal távozott, mert az egykori megaláztatásért még mindig lángoló személyes bosszú kiélégítettésén kívül, gazdag osztalék is nézett a jelenkor kegyenceire, kik, mint Jósika is — távolról sem gondolák, hogy nemsokára ők is a hóhér bárdja alá kerülnek.

A terembe, hol az ellenzéki főurak együtt valának, keményen fegyverzett testőrök vonultak be, élükön volt Király Albert, Csukát Péter és Fekete János, kik közül az utóbbi a jelenvoltak neveit felolvastva, a fejedelem nevében mindeniket fogolynak nyilvánítá. Nem volt mit tenniök, az erőszaknak megadták magukat. Azonnal elzárattak az nap együtt s másnap külön; leveleket irattak alá velük, melyben ők maguk meghagyák tisztartóiknak, hogy váraikba, kastélyaikba fejedelmi őrseget bocsássanak. Elkezdék őket keményen vallasni, némelyeket kintpadra feszítették s már kedden reggel, aug. 30 án, nagy részüket a hóhér kezébe adták. A fejedelmi lak előtt, a templom keleti szegletéhez, Zsigmond ablakától alig 50 lépésre állíták fel a fekete posztóval bevont vérpadot. Idő közben hasztalan folyamodtak kegyelemért Kolozsvár városa tanácsa közönsége, az ország rendei, a befogottak rokonai, a kegyetlen fejedelem nem hajolt s midőn Báthori Boldizsár neje, a gyönyörű Kendi Zsuzsánna ment hozzá, hogy férjéért

kegyelmet kérjen, kinevette, pretoriánusait ráuszította. Ezek aztán ruháit letépték, irtózatos játékot űztek fájdalommal s mikor aztán félmeztelen az

utcaára löktek, mondják, hogy a fejedelem azt kiáltá utána: „Férjedtől kérj fejedelmi ruhákat!”

(Vége követke.)

Deák Farkas.

A Balaton vidéke.

(Folytatás.)

Öreg kollegánk, miután a Csobánca vezető utat nekünk elméletileg megmagyarázta, más útra tért, mi pedig az említett hegy romjait iparkodtunk látni. Alul, mint minden művelhető hegyenél, szőlőültetvények, vincerlérházak, gyümölcsfák vannak, melyeket a hegyről időközben legördülő kövek ellen vastagon sorba rakott szikladarabok védenek. A hegyi kápolna itt sem hiányzik. A nagyszerű különféleséget bámulva, mi utunkat tévesztők, s legrövidebben úgy véltünk célt érni, ha egyenesen másszuk meg a hegyet s elég rosszul cselekedtünk; mert éppen legmeredekebb részére találtunk s kellett négykézláb egy óra hosszat mászkálni.* Isten neki, mindent elfeledtünk, mire a hegy szépen megénekelt tetejére jutottunk. Midőn kollegám a szép pázsitos tért oda fönn megpillantotta, magam is megszüntem utunk célszerűtlenségéről kételkedni, s jobb kedvvel siettem a rég látni óhajtott Gyulafiak sásfészkébe. Már Mátyás korában övek volt Csobánca, 1575-ig, midőn Erdélybe költöztek át.

A kilátás gyönyörű. Erdős bokros, jó borteremű hegyek, alant szépen diszlő apró patakoktól átszelt völgyek, utak, mint ezüst szalagok, keresztezik egymást a szép angol — akarom mondani magyar kertben, melyben az a sok szép Rózsa virult, hervadt, melyekből a mi gyönyörűségünkre Kisfaludy Sándor magának pompás koszorút fűzött.

Fő kertészek a földesurak, kik tán sehol sincsenek ily tömörön együtt, mint éppen itt. — Ha közelről nem is, de Csobánca tekintve, a viskókból álló falvak is oly érdekesek. Csobánca romjai nagyszerűbbek, mint Szigligeté. Csobánca jelenleg az alatta 5—6 házból álló hasonnevű faluval együtt szintén hg Eszterházy bérbe adott uradalomhoz tartozik. Alján a kesziek szőlőkertjei zöldelnek. Meredekségük sok helyt a szüretet is megnehezíti, kényelmetlenné teszi. A nagyon lejtős helyeken terraszokat alkalmaznak, hogy a művelt feltalaj le ne csússzék, de a jó bor e fáradságot nagyon feledtet. Emlékembe idézván a Kisfaludy S. által megörökített szép regéket, a mult időbe hatottam képzeletemmel, s igen jól esett a hajdan

büszke, ellenségnek soha nem hódoló, most egyszerű romok közt andalogni.

Még egyszer körülnéztem s láttam Szigligetot, Badacsonyt, a gulácsi, tóti, Sz.-György hegyeket, ez utóbbi éppen ezen szép kert közepén látszik elhelyezve: továbbá a Halász-hegyet, keletfelől mintegy félkörben az egész Balatont; de lehetetlen úgy elsorolnom mindazt, a mik e fölséges helyről szemünkbe tűntek.

Nem messziről, egy mélyedésben, csábítgatott a hegyesdi várom is, s így Csobáncaot el kellett hagynunk, azonban mielőtt ideérnénk, utunkba esik még Diszely is. Meglehetősen szorban épült házai és sugártornyos temploma inkább díszesek, mint a többi faluké; de ennél figyelemreméltóbb dolgot itt nem találván, folytattuk utunkat Hegyesd felé.

Gondolomszerűleg egy mellék útra léptünk mely két rozszant fűrész- és őrlőmalomhoz vezetett. Egy patak elég bő vízzel látta el mindkét malmot.

Ugyanazon ügygyel bajjal, mint a többit, megmásztuk, s csak elbámultam, midőn e szörnyű sas-fészket előttünk láttam. Valóságos esúcsban végződő hegynek mondhatnám, ha felső területének hossza nem 20, szélessége pedig nem 10 lépés volna, s e szűk helyre és kopár sziklára volt építve a hegyesdi vár belső épülete, míg alantabb a hegy oldala körül szintén látszanak régi falomladékok.

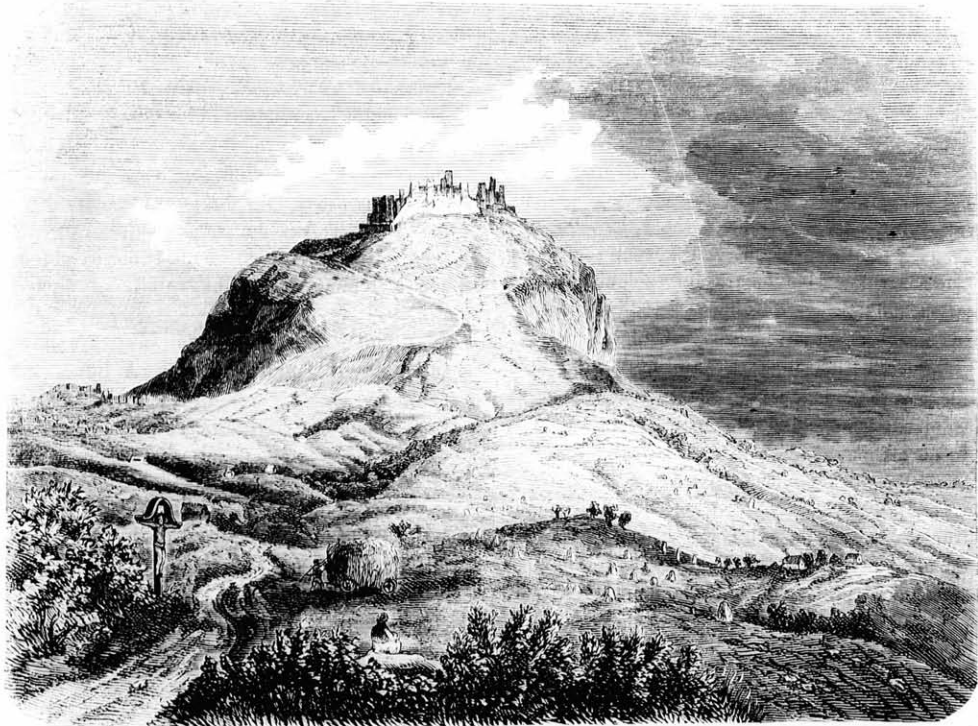
Hegyesd a 15-ik században Ujlaki Miklósé, azután a Sárkány-családé, 1560 pedig Nádasdyé volt. Erdős környékében most is jó vadászatok történnek, annál inkább a 16-ik században, midőn főuraink leginkább vadászatban kerestek szórakozást. Nem volt valami rendkívüli dolog, ha Hegyesd ura is vadászatra vitte várának egész őrségét, mert a vár oly kicsiny s merészen épült volt, hogy 50 ember erőködés nélkül megvédezhette és oly biztosnak vélte maga Nádasdy is, hogy egy alkalommal csak két embert hagyott őrségül, a többi vele volt vadászatra. A hátrahagyottak azonban megszomjazván, egyikük bort szerzendő, szintén elhagyta a fészket, kit szerencsétlen

ségére Hamza bég portyázó emberei elfogtak, s tőle megtudva, hogy ura s az őrség vadászni vannak, bátorkodtak e várat megközelíteni s eszközül használván fel a fogolyt, esel által elfoglalták a különben bevehetlen Hegyesdet.

1561-ben ujjlag hatalmába ejtő Nádasdy, de kiráyi rendeletre leromboltatott. Az ily hozzáférhetlen helyeken épült várak kincstárakul s az urak menhelyéül szolgáltak. Említett várromok közül még ez a legolpusztultabb, mely teljesen önállóan emelkedett helyre volt építve. Alant a völgyben van Hegyesd falu, külseje olyan, mint az előbbieké, s hg Eszterházy birtokához tartozik.

meszelve sincsenek és zsúppal fődöttek; meglehet, tán azért, mert egy pár évvel előbb szerencsétlen tűzvész rongálta meg, melyből nehezen tudnak kiábolni.

Tapolcát elhagyva, az oldalfalat képező hegysor lábánál találjuk: Lesence-Tomaj, Lesence-Istvánd, Balaton-Ederics és Vita apró falvakat. Az utóbbi falunál egy gyalog kőjutató stíriai bajtársra akadunk; egy útításkát hordozott magával, melyet — mint mondá — útközben talált. Csakugyan nem is mentünk sokáig és a teherből egy öreg zsidó által fölmentetett, s darabonként átadta a benteláltakat.

Csobáne. (A „Balaton vidéke“ c. cikkhez.)

Hogy e tündérkertet, a regék hazáját, még inkább körül ézhessük, a meglehetősen kiterjedésű Halász falut kellett érintenünk. Ez Bogyaiék birtoka s dicséretükre válik a csinos parochia s az iskola is; a templom előtt forrás esörgedez s egészséges vize megédomolte, hogy tető alá helyezzék.

Mindenütt jó úton, kedvező időben egy óra alatt könnyen Tapolcára értünk. Gondoltam, ez lesz a kert csinos filagóriája; valóban az is, de nem olyan, a minőnek gondoltam. Egyedül a főutca ér valamit; noha Tapolca mezőváros, említett egyetlen utcáján kivül, kevés kivétellel, a házak

— Hanem, — jegyzé meg, — a benne volt konyeret biz én elköltöttem!

— Egészségére valjék! mondá az öreg s örült, csakhogy ingóságait megkaphatta.

Augusztus 21 én isten nevében új kirándulást tervezünk egy vállalkozó kollogámmal s már jókorán előttünk volt Rezi falu, nem sokára Szántó s szemünkbe tüntek Rezivár romjai, magas sziklán, erdők között. Ez is, mint a többi, régi, mert már 1397-ben említi egy okmány. Előttünk állt Tátika is, melyről 1257-ben tétetik említés. Zalánd veszprémi püspök családi birtoka volt, melyet

ugyanaz egyháznak adományozott, jelenleg pedig Festetics Tasziló birtoka, de csak mint rom. Mint a viharos mult tanuja emelkedik magasra a többi hegyek közül. Mindazáltal a kellem ide csalja a környék tüzes fiatalágát vigadni, a hol egyszermind hirdetik a romok: „rövid az élet, örök a sir.“ Az omladékok között még két pincealaku üreg van, a többi beomlott; néhány héttel előbb még egy újkori remete ütötte fel benne lakását, de nem sokára alászállott, s a vár nyugoti részén készített magának az ókori remetebárlangok mintájára lakást, de ez sem lehet állandó odú; mert innét is nem csak a hideg, de az eső is kiszorítandja.

Az omladékoknál jóval alantabb egy roppant mélység fölött áll a nevezetes fehér kereszt, (a ki Kisfaludy regéit olvasta, emlékszik rá.) Ez vékony, eredeti alakban meghagyott két nyírfadarabból készült, melynek természetes színe fehér, innét neve is; valami kegyeletes kéz gondoskodik, hogy ez emléket mindig megújuló állapotban szemlélhessék az alatt utazók. Még lentebb van egy üreg szűk nyílása, mely a köznép szerint, a várbeliek titkos ki- s bejárásául szolgált; a vár nyugoti oldalán van ez s hozzá a lejtősebb helyeken sziklába metszett lépcsők vezetnek.

Lejövén Tátikáról az orszáugtra, utunkba esik Hidegkút majorság, azután Bazsi s a veszprémi püspök 12 ezer holdon álló majorja s hat köre őrölő gőzmalma.

Nem messzire van Sümegtől s alig került egy negyedórába, míg e csinos kis mezővárosba jutottunk. Utcái rendezettek, s csak itt-ott vannak zsuppal fődött házak. Épen akkor sok gyümölcs termett mindenütt s képzelhető, mily olcsó volt Sümegen, hol 9 óra előtt 1 forint büntetés alatt nyereségre venni tilos.

A városnak kissé keleti oldalán emelkedik egész önállóan a hegy, széles tetején volt a vár, melyet III. András idejében Németújvári Henrik és Iván a veszprémi püspöktől elfoglaltak, de

kénytelenítették azt ismét birtokába bocsátani. A törökvilágban sok viszontagságnak volt kitéve s jelenleg csupa rom. A püspöki residentiában látható egy innét származott régi irásztal s két éredom bormű; egyike esatát ábrázol. — Egyik helyen betűkkel láttam felírva: „Polgári önképzőkör“ s valami egyesületnek gondolám és bemenvén, Sümeg közpolgárait találtam számos hírlap között. Van kaszinó is, s mindkét olvasóköri becsületére válik a sümegiéknak.

A postát sem kell felednem, ugyis olyan helyen van, mintha csakugyan megfeledkeztek volna róla. Egy félreeső épület legbelső udvari részén helyezték el, s pedig úgy, hogyha csak az embert oda nem vezetik, még a kapuból is kétkedve megy be a póstára.

Érdekessé teszi a városnak délkeleti részén fekvő temetőt Kisfaludy Sándor elhagyott sirja, de ha az egyszerű korhadat fakesztről az ő művét olvassuk, különös érzet lak meg bennünk; közelében lenni annak, kit nagyon ismerünk, örömet gerjeszt. A kápolna előtt balról van sirja, mit nem sokára egy szobor emléké diszítend; különben a temető igen elhagyott, egyetlen fa sincs benne.

Az Alföldön ritkaság, hogy annyi kis uraság szoruljon együvé, mint Mihályfán. A bűzös kenderáztató, minövel Szalapán s Túrjén is találkozunk, már nem oly ritkaság. Túrje hajdan nem volt ilyen elhagyott; bár most is mezőváros, régen erősség volt; ilyen erősség, Skublics L. ur szerint, ki Zalamegye monographiáján dolgozik, 32 létezet. Túrje igen régi hely, már 1247-ben van róla említés, ekkor adta Dénes bán a praemontrei apátságának, s e korban épült a gothstylü két tornyu templom is. József császár elvette a szerzettől, de Leopold ismét vissza adta, s a ft. praemontrei kanonokoknak mai napig is van itt szép jószáguk.

(Folyt. köv.)

A dervisekről.

I. A Mevlevi vagy táncoló dervisek.

Konstantinápoly, jun. 3.

Valahány uralkodó nézet van az isten létéről és minőségéről, ép oly számtalan módon imádták őt világkezdetől fogva és imádják mai napig. A brámistától le a nazarenusig, mindnyájan egy cél felé tartanak, csak különböző utakon és módon hiszik e célt leghamarább megközelíteni, s e te-

kintetben a Mevlevi-dervisek a legkülönösebbek, mert ők táncolva akarnak üdvözülni. Az egyén teszi a vallást, tudjuk ez egyszerű igazságot, s ép azért tisztelünk minden vallásfelekezetet, s nem akarjuk egyik vallást a másik rovására csuffá tenni, sőt tiltakozni akarunk azon ócsárlások ellen, melyekkel némelyek a sajtáságos isteni tisztelo-

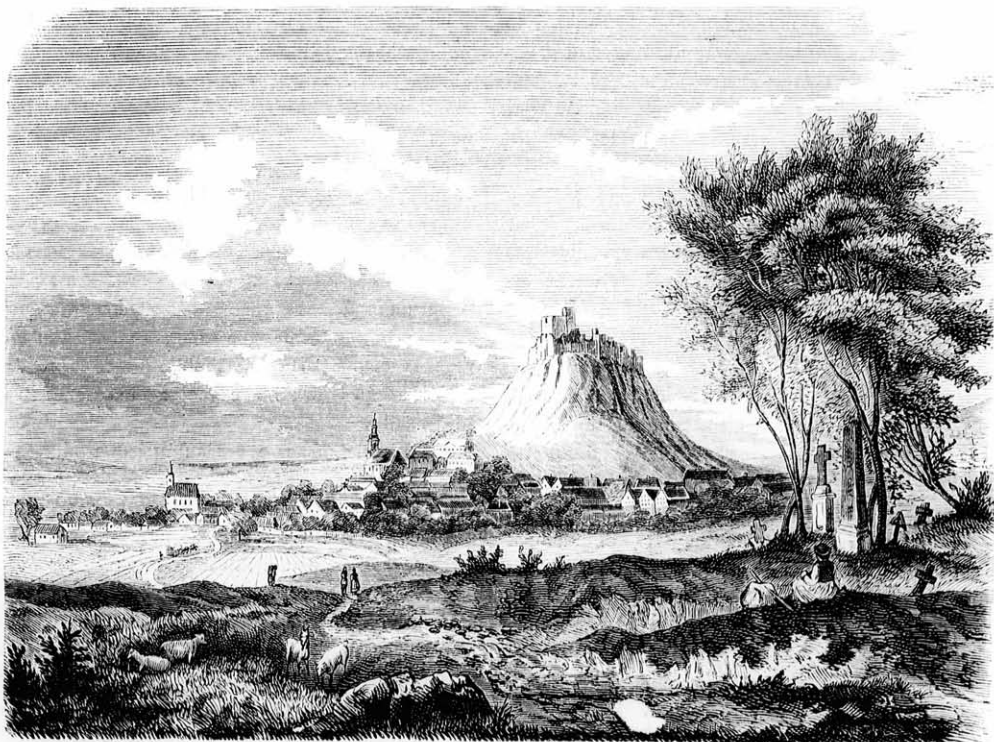
A donni kozákokról.

Ezen, egyáltalán nem szeretetreméltó nép 1849-dik évi látogatása óta nem valami kedves emlékezetű hazánkban; és bár akkor *hivatlan* vendégünk vala, (mert az oroszok behívót nem számíthatni a nemzethez,) mindamellett, sőt tán éppen azért érdemes hazáját, szokásait, jellemét kissé közelebbről is megismerünk, hogy a szerint tiszteljük, becsüljük.

Ismertetésünket egy orosznak, Veresagitinak cikkeiből vonjuk ki, tehát ellenségeskedéssel, gyűlöletsugallta állításokkal nem vádoltathatunk.

folyó közti területen még harmadfél milliónál több lelket számítottak, azonban az orosz hatóságok boszantásait nem bírván eltűni, ezek nagy része azóta visszavonult Ázsiába.

A kalmukok hazája végtelen avarság, melynek látása az első benyomásra egyáltalán nem kellemes. Itt a szem hiába fúrad állandó lakok vagy a polgárisultság bármily külső jelének keresésében. Sehol fák, sehol rétek, s ezen elhagyatottság egyhanguságát misem zavarja meg. Az itten perzselő s minden zöld tenyészet hiánya, kétkeleti

Sülmegh. (A „Balaton vidéke” c. cikkhez. Szövege a 152. lapon.)

Az orosz szent birodalomnak donni kozákság nevezete alatt ismert katonai telepítvénye nem egyéb, mint némi katonai szervezetet nyert kalmuk népség, ugyanolyan, milyen a Kaukaszig lefelé terjedő többi nomád kalmukság, kiket más-kép előthöknek, vagy derbetheknek neveznek, kik mongol eredetűek, s kiknek tökéletlen vallásuk valami vegyülete a budhizmusnak. Hozzávető számítás szerint ma alig tehetnek már többet 15,000 sátornál, vagyis ugyanannyi családnál, 1711. előtt azonban a Kaukasz és az Ural-

engedik a fölött az utazót: vajjon képes-e ezen vidék bármit is teremni, bár valójában állíthatni, hogy a kalmukság földje mindenütt buja, s bárha másfelől bizonyos az is, hogy a szomszédságukban megtelepedett oroszok ugyanoly földön mindent termesztenek, mit csak szükségletük igényel.

Ezen nomádok *ulusszok*-, vagyis törzsekre osztvák fel s azok mindegyike ismét több *khotunt*, vagyis vándorló falvat számít, melyekben megint több-kevesebb, egymás tözsomszédjában felüött *kibítka*, vagyis sátor van.

Versenyfutató kozákok.

Ily vándorló sátor-falvakban — az első pillantásra — egészen kihaltak látszik az élet, minék oka, mert a férfiak a nappal s éjjel nagy részén át ninesenek odahaza. Ezek „dolgaikra“ mentek volt, azaz rablókalandokra azon szomszédnépekhez, melyek nem az ő fajukból valók; ezen idő alatt a honn maradt nők és gyermekek menhelyet keresnek a nap égető heve ellen kibitkáikban s így a külső élet csak napnyugta után kezdődik, midőn t. i. a barmot hazahajtják a legelőről. Ekkor aztán nagy zaj támad mindenfelé, káromkodás vegyül a barombögésbe s a kutyák csaholása, lönyerítés és birkamegégéssel vegyült hangversenyt képez.

A kalmuk kibitkája az emberi nyomoruság kicsiny tárháza; csupa rongy az, s a szélnek szabad járása-kelése van rajta keresztül. Itt leirhatlan rendetlenségben, keresztül-kasul hányva vetve láthatni csomagokat s nyergeket; csupán a tűzhely mutatja, hogy ez egy család fészke; e hely a konyha s az alvó helyiség; a gyermekek itt belébuynak a meleg hamuba s télen által ez egyetlen takarójuk.

A kalmuk férfi s asszony öltözete nem valami különös, mert az majd minden részében báránybőrből áll. A legtöbb gyermek, egész tíz éves koráig, nyáron át tökéletesen meztelen jár, mint nálunk a vándor oláh cigány-purdék, télen át pedig a harminc fokú hideg s az iszonyú hófúvások idején nagyon kevés ótalmat nyujó sátoraikba menekülnek.

A kalmuk öltözetének főrészei ezek: egy hosszú, mindig szennyes ing, rövid széles nadrág, veres szattján eszima, roppant karimával prémezett könnyű vászon süveg; s a gazdagabbak ezenfelül még úgynevezett *khalatánt*, vagyis bő kaftánt is hordanak.

A mi erkölcsüket illeti, a tolvajságot a kalmuk fényesen jövedelmező rendes iparágának tekinti, s azt nagy ügyességgel űzi is, s az igazán derék kalmuknak jeleskednie kell e szakban. Ezen tolvajmesterség lelkiösméretesen átszáll az apáról a fiúkra s nagyon ritka eset, hogy az utóbbiak szüleit megsejgyenitenék. A kalmuk férfi ezen ki-

vül egyéb munkát nem ismer, mert a gyermekeket az asszonyok táplálják, nevelik s gondozzák, a nélkül, hogy a családapa mindezekkel törődne. Egyébiránt a gyermekek teljesen elhanyagolva nőnek fel, mert csak a leggazdagabbak küldik el fiaikat a ghollunghoz vagyis paphoz, hogy kissé tanuljanak meg olvasni; a többiek előtt a tudomány ezen foka is ösméretlen marad, iskoláknak erre egyáltalán még csak híruk sem lévén.

Hogy a kalmukról teljes fogalmunk legyen, képzeljünk magunknak egy összenyomott arcú, pisze orrú, kiálló pofacsontú, szétálló fülű, szögletbe hajló szemű, hosszú hajú, ritka bajszú és szakállú s alacsony, de erős termetű emberi lényt, melynek fő jellemvonása: tunyaság, ravaszság, csalárdság, s mindenek fölött a tolvajlás.

A nomád kalmuk véghetetlenül szegény, mert az általa nevelt kis mennyiségű szarvasmarha alig elégíti ki legnélkülözhetőbb szükségzeit. Földet nem szánt-vet s így nem is arat; takarmányról nem gondoskodik, s így ha igen hosszú és igen szigorú a tél, még szarvasmarhájának nagyobb része is elhull; a kalmuk azonban még ily szerencsétlenség idején sem veszi el nyugalma, mert azt tartja, hogy néhány szerencsés kimeneteli tolvajság majd helyreüti minden kárát.

Számtalan egyéb hibája mellett, melyek a legbutább babonáság, részegeskedés és roppant jätékszenvedély, egy dicséretes tulajdonsága is van a kalmuknak, s ez, hogy rendkívül ügyes lovas, mit nem csak a kozák ezredekben, nem csak rablókalandjain, de legkivált löversonyein tanúsít, midőn a cirkusokban nem látható merész műveleteket visz végbe paripáján. Képtünk egy ily löversenyi jelenetet ábrázol. — A mi pedig lovaikat illeti, ezek nem nagyok, nem szép alakúak, hanem rendkívül kitartók és izmosak, mit ezen hivatlan vendégeinknek hazánkban 1849-ben történt látogatásukkor mi is tapasztalhattunk. Végül csak azt jegyezzük még meg, hogy ez a nép az, melylyel a cár a nyugati polgárisultság ellenében boldogító hatalmát terjeszteni igyekszik.

A SZOMORÚ NAPOKBÓL.

(Egy honvédtiszt jegyzetei a Világos utáni napokból.)

(Folytatás.)

Augusztus 21-én reggel megindultunk lóháton és kocsikon Kis-Jenő felé. Egyformán melancholicus, pusztai tájakon mentünk keresztül és saját

regényes színezetű csoportunkon kívül misem volt, mi feljfitó erővel hatott volna elesüggedt kedélyünkre.

Zeréndre este felé értem, hol a tisztartó laka előtt egy orosz zenekar játszott. Különös meglepetéssel hallgattam a szláv szellemű darabokat, melyekben a lélek sir, eped, egy szebb szabadság után. Bent a teremben az orosz tisztek mulattak, mi pedig kívül az ablakon kikönyöklő két szép leánnyal. A zene mindkét résznek szólt, s a derék cserkesz tisztek még csak nem is boszankodtak, hogy a házi kisasszonyok a bujdosókat részletetik szíves részvétükben.

Egy része a tiszteknek itt maradt. Én sarkantyuba vettem lovamat, s mint a puszták gyermeke, sebesen vágattam tovább a kisjenői uton. Mit tudtam én, hová megyek; előttem lovasok száguldoztak, én utánuk.

Késő este volt, midőn Kis-Jenőre értem. Alig mentem a faluban néhány lépést, már előttem egy durva orosz hang menydörgött, mellemnek szoronyt szegezvén. Erre visszafordítám lovamat. Szerencsémre egy orosz rendőrtiszt jött lámpával kezében, ki pár társamat az imént szállásolta el s engem is azokhoz csatolt, egy becsületes paraszt gazdához.

A szálláson egy orosz kapitányt és két hadnagyot találtam, kik a legnagyobb előzékenységgel fogadtak. Mig ők vacsorájukat oszták meg velünk, addig a gazda pineje bort szolgáltatott. Vacsora után következett a spirítus vini-hez hasonló erős-ségű pálinka, melyből mind a három leitta magát s nem tudták eléggé csudálni, hogy mi ezen mennyei italt nem tudjuk oly jártassággal inni, mint a bort. Ezen őszinte állapotban sem lehetett fölük semmiféle politikai véleményt kicsikarni. Kérdéseinkre a kapitány jószíviúleg mosolygott, a hadnagy pedig egész megilletődéssel — aludt.

De annál mulatságosabb volt, midőn később a hadnagyok egyike kirukkolt vele, hogy ő szerelmes s véghetetlen sajnálkozik, hogy Magyar hon szép leányai oly idegenek voltak iránta; pedig ő ugy szerette, hogy no... Miskolc s Nagyvárad leányai, nektek nyújtá ő Páris almáját s a ti szépségetek omléke még tán lakodalma első csókját is megsavanyította, vagy tán megsavanyítja.

Augusztus 22-én tovább indultunk, egyformán pusztá s onyészotes tájékok között. Este felé Sarkad tornyai emelkedtek elő. De mielőtt a falut elértek volna, oly vihar s zápor kerekedett, hogy nyargalnunk kellett, mig az első házhoz juthattunk. Át valék bőrig ázva. Az eső meg nem szűnt s így szállás után néztünk. De a falu tömve volt s így részét német lovasok foglalták el; ezt

a nemzeti gyűlölet sértetlenül hagyta, mig a másik részébe indultunk szállást keresni.

Sokáig bolyogtunk a kis város sarában, mig nem egy szép pór leány utánunk nem kiált, egy csinos ház ablakából.

— Tiszt urak, jöjjenek ide be, az isten áldja meg, hiszen olvasznak ebben a rút időben.

— Nincs német katona a háznál? kérdém.

— Egy szál sincs.

Beléptem az udvarba. A gazda már eléem jött s szíves barátsággal vezetett a szobába. Szemeim először is a leányt keresték, ki megszánta hazátlanságomat; és helyette mint Mephistopheles rémlelkét, egy fényes sisakot pillantottam meg, mely a kályha melletti fogason ünnepies méltóságban ragyogott.

Némán mutattam rá. A gazda megértett. Én megfordultam, hogy elhagyjam ez ellenséges tanyát.

— Maradjon az istenért, hiszen a strázsamester előőrsségen van, ma nem jó haza!

Mig engem a gazda tartóztatott, négy sáros kollegám ugratott az udvarba.

— Van szállás gazdurnam az éjszakára?

— Van uraim! szívesen.

— Ha tudniillik megfértek egy pár némettel, — toldám hozzá keserű iróniával.

— Hogyne férnénk meg e cudar időben? S ha nem, majd kilődítjük. Nem bánom, ha maga Windischgrätz van is itt, ma én vagyok itt — az úr!

Nem azért volt szándékom oda hagyni a hajlékot, mintha ellenszenvem nem tudtam volna uralkodni, hanem, mert ismervén bántalmat nem tűrő természetemet, nem akartam magamat kitenni azon lehető eredménynek, mit egy bután győző s egy dacos legyőzött között az érintkezés elő idézne.

Nemével a boszuló derűtségnak, mentünk a a szobába, s egész kényelemmel helyeztük el magunkat; mig a gazdasszony vacsoráról gondoskodott.

Midőn már vacsoráltunk, egész méltóságában lépett be a strázsamester a „Kress“ lovagokból. Egy kissé meglepődött, de csakhamar jónak látta egész humanitással üdvözölni.

Olasz volt s magyarul jól beszélvén, nem tudta kifejezni bámulását azon hősiess elszánás fölött, mit a rendezetlen magyar seregben tapasztalt s szomorúságát a sors fölött, mi bennünket ért.

Ellenség ajkairól hallani az elismerést, mindig vigasztaló. Mi a legjobb hármóniába jöttünk az olaszszal, kinek lelke küzdő hazája felé ép oly melegen sovárgott, mint az olaszok ellen küzdő

magyar fiuké, vérző és elvérzett édes hazájuk földje felé.

Augusztus 23-iki zarándoklásunk hasonló volt azon mahomedán karavánhoz, mely a szent város Mekka felé veszi útját. A csapat egy része gyalog, más része lóháton ügetett előre, s melyet egy végetlennek látszó kocsivonal követett. Kellemes, de bánatos nők ültek a kocsikon s nézték a keserves szemlét. Talán a jövő homályos titkait akarták szép szemeikkel fölfedezni, oly céltalan odabámulással néztek ki a pusztá, sivatagos rónára, mely hosszan, szélesen terült el keletről nyugatig, déltől északig.

Mai állomásunk Gyula volt, hol a világoziakkal kelle egyesülnünk. Leszálltam lovamról és gyalog folytattam utamat. Gyula tornyai már föltűntek, midőn egy hintó robogott felém a dőcögős úton, kísérve három hosszú lándzsájú kozáktól; míg a gyalog ősvényen egy szép arisztokratikus vonású nő s egy ezredes ballagtak, hihetőleg a göröngyös utat unták meg a hintóban élvezni.

— Honnan jönnek? — kérde az ezredes.

— Boros Jenőről! válaszoltam sötéten s égető szégyen borított el, mert resteltem e névvel kimondani azt, hogy én is azon kislelkűök egyiké vagyok, kik fegyverüket letették.

— Nem látta kérem Dessewffy tábornokot? szóló gyöngéd hangon a magas úri nő.

— Nem! Vécsey vezetett Borosjenőig s most fő nélkül megyünk, minden értelmében a szónak!

— Átok ránk! — morgott az ezredes és tovább ment. A nő hátramaradott s fojtott sóhajjal nézett a hintóba, hol egy tábornok ült kék egyenruhájában. Kalapja mélyen szemére volt húzva s feje lecsüngve, mint a ki szundikálni szokott. Nem tudom, ki lehetett a tábornok, de annyi bizonyos, hogy Arad az ő számára is megtermette a bitót.

— Rosz szél fú Aradról, — mondá csendes melancholiával a nő; mintha igyekeznék magán erőt venni, s gondolatai fonalat magába rejténé.

— Mi lesz velünk asszonyom? — kérdém, — mi öntudatlanul megyünk a vágóhídra.

— Gyulán német csapatok veszik át önöket és Aradra kísértetnek; azután . . . ki tudja? Miniket Nagyváradra kísérnek. Isten önnel! legyenek boldogabbak, mint tábornokaik!

A nő egy keserű fohással emelte föl szép szemczeit az égbe s a lassan haladó hintó után szomorúan ballagott.

A nő szavai egész világát teremték bennem a legirtózatóbb jövőnek, a legvéresebb ölképeknek. — Szabadulási vágy ébredt bennem föl az irtózató s gyanús helyzetből; végigmentem

a pusztán, ha találhatnék-e utat, mi szabadabb lét felé vezetne. A gyulai erdők szélein osztrák lovasok tanyáztak, a láthatáron pedig a muszkák hosszú sora feketedett. Így be valánk kerítve. Megadtam magamat a sors kényszerű hatalmának s társaim után siettem, kik egy mellékuton haladtak a kitzített cél felé.

Gyula tömve volt világoziakkal, s így mi egyáltalán hely nélkül maradtunk. De ez nem hozta zavarba a német kapitányokat, mert betoltak bennünket a már tömött házakba, és lön láрма, veszekedés a két tábor tisztjei között. A világoziak az elsőség jogát vitatták, mi a szükségét; ők feleségeiket, mi pedig künnálló, félig dögölt lovainkat mutattuk. Iszonyatos bábeli zavar, s fényes tere a vitatkozásoknak, miknek eredménye az lön, hogy össze kellett szorulnunk. Legtöbb izgágát okoztak a nők, e valóságos demoralizáló a magyar hadseregnek. Ha lengyel bátorság, vagy hősi lelkesülés esatolta volna őket hozzánk, mi tiszteletre hódoltunk volna előttük; — de őket a hiúság, a tetszvágy, romantikus kórság s végre gyöngeségi indokok vezették ide. Nem köszönhattük aztán meg ezt a honleányiságot, mert férjeiket gyávákká, szolgálatban restekké tevők; mert a nő vágya misem volt itt más, mint férje nyakán esztiggni és vizont! És most mind egyiknek külön ház kellett, salon, kabinet, tornyos nyoszolya; s ha valaki merészelt belépní az ő szentélyébe, azonnal elővette a hatalmas fegyvert — a nyelvet, s ha ez nem használt, a könyvet.

Hosszas pörlekedés után beszorultam én is egy csinos házba, hol már 8 kollega és két dáma kényelembe helyezték magukat. A tiszt urak káromkodtak, a nők pedig hanyatló díesőségükön pityergének.

Teljes életemben szenvedhetlen volt előttem a házasi élet azon szomorú jelenete, melyben a nő a multat kezdí emlegetni, s bánja azon nagy hibáját, hogy férjhez ment. Itt pedig mindezeket kellett hallanom. Gondolható, hogy mily benyomással volt így reám az itt s e tárgy körül kifejtett szelíemdús párbeszéd. Hogy tehát ettől megszabaduljak, kimentem más szállás után nézni.

A város legszélsebb házikóinak tartottam, mert észre vevém, hogy mindenki csak a jobb kilátású házak felé huzódik s nem akartak a szegénység gunyhójáig leereszkedni. Az utolsó ház üres, tiszta és kényelmes volt; itt szívesen fogadtak. Azonnal ott hagytam tehát a még mindig könyező teins asszonyokat. Hadjáratumk egyik epochájában sem volt annyi nő velünk, mint most a katastrofa végfelvonásakor A dráma végét

csakugyan házasság fejezte be s így nem csudálom, hogy a muszkák szájtátva kérdezék :

— Hát nőlegió is volt ?

Volt bizony. Csak hogy más fegyverrel hadakoztak, mint az őskor amazonjai.

Délután falragaszok voltak olvashatók, melyek által fölhívtunk, hogy másnap 6 órára az utra készen legyünk s a városháza előtt Arad felé induljunk. Kocsik vannak számunkra rendelve s a vonalt Molnár ezredes vezeti. Este érkezett meg az osztrák lovasság, mely átveend bennünket.

E nap vigalomban folyt le a kávéházak s korezmákban, melynek alkalmával egy kis zenebona is történt köztünk s az osztrák tiszték között. Ugyanis az osztrák tiszték azon kávéházba jöttek, hol mi mulatánk. A német gőg s a magyar büszkeség csakhamar oly ponton érintkezének, hol a német tiszték a szó szoros értelmében az utcára dobattak. Közülök kettő kardot rántott, de egy pillanat alatt törve hullott ki kezükből az acél. Ezt láрма s patrólok követték, kik humanusan kérték a magyarokat, hogy menécnek már haza, mert 9 óra elmúlt. Ebből azouban misem lett, sőt ellenkezőleg reggelig mulattak, ittak, káromkodtak, táncoltak s ezrekre kártyáztak. Tünni kellett ezt a német tiszteknek, mely közel 3000-en voltunk, mind elszánt, félelmet nem ismerő, félig kétségbeesett honvédtiszték. Augusztus 24-én tehát megindultunk Arad felé, Molnár

ezredes vezetése alatt. Nem feledem festői szépségét azon vonalnak, mit képeztünk. A változatos öltözékek, a csoport kültekintete, hozzá véve azon gondatlan vidorságot, mi ekkor a különben kemény arcon honolt, — azt láttatá, mintha egy fejedelmi lakodalom kísérei volnánk és nem bitóra, várfogságra s deportáltatásra menő rabok.

Hazám ! Büszke vagyok gyermekeidre, de még büszkébb arra, hogy én is ott voltam, hol többi gyermekid valának ; hogy én is átéltem azon szenvedéseket, melyeket majd egy szabadabb utókor megdicsőítend : mert hiszem, leend e nemzetnek egy Homérja, egy Osszianja, ki megéneкли csatáink dicsőségét . . .

Délben értük el Aradot s a városon kívül azonnal táborba szálltunk. Nem sokára jött pár törzstiszt s egy generális és felszólítottak, hogy minden tiszt irassa be nevét : ugyanis először azok, kik azelőtt mint tiszték szolgáltak az osztrák hadseregben, másodsor azok, kik mint altiszték s végre pedig, kik semmi szolgálatban nem voltak. A papok és az orvosok külön. Este lőn, midőn bevégezték e munkát. A volt es. tisztéket azonnal letartóztatták s a várba vitték, a nélkül, hogy pogyászaikról szabad lett volna intézkedniök. A többiek pedig a táborban oszoltak szét, melyet a legkeményebb őrizet állott körül.

(Vége köv.)

Pataky Antal.

Egy hét története.

— Július 13. —

(VK.) Ki hitte volna ! Végre Deák Ferenc is, ki eddigelé minden külső cifra sallangot, minden pántlikára fűzött s aranyba foglalt kitüntetést oly böles nyugalommal háritott el magától, kapott egy oly érdemjelet, melyet elfogadott.

Néhány nap előtt egy levelet bontott fel, mely így hangzik :

„Régi jó barát ! Ha ön a közönséges fejdelmektől semmi kitüntetést nem is fogad el, mivel érdeimei önmagukat tüntetik ki : talán egy nem közönséges fejdelemtől, a *poisis fejdelemétől*, — ki a haladás századában úgy szólván a *civilizáció pápája* — mégis elfogadja az ide zárt aranyos érdemjelet, még pedig egy különös érdemért, mely nem más : mint legégetőbb adósságaim bizonyos részének kifizetése. Ön megtarthatja azt, mint barátja egyszerű emléké, vagy a múzeumba küldheti kettős emlék gyanánt. Mi engem illet, én nem tartom meg, mert már kétszer elvesztém, s nem akarom tovább is hiába őrizgetni. Ha ön — hazámnak első

s legjobb férfia — nem fogadná el, akkor eladom — dem ersten Besten. Én sajnálom szegény hazámat, ön pedig sajnálja szegény barátját — Hugó Károlyt.“

S ki ne sajnálná !

Egykor mely lelkesedve tapsolták az ő erőtlen drámáit a nemzeti színházban : most írójukon szánakoznak, mint egy élő szomorújátékon.

A hős Phaeton régi története sokszor megújul : a nap lovai ma is elragadják s tönkreteszik a mérészeket, kiknek e föld — kevés.

„Miért nem ír egy új magyar drámát ?“ — kérdeztük egykor Hugót.

„Azért nem, — felel komolyan, — mert ha még nőnék, nem férnék meg ez égbolt alatt.“

Nyugtalanul jár ő folyvást Páris és Pest között, nem találva meg otthonját sehol. Irt három nyelven, s még sem értik meg. Most francia nyelven ad ki drámai munkákat, melyekben nagy eszmék forognak valami szomorú ködben ; ir ódákat

királyokhoz, különös gondolatokkal; meg van győződve, hogy minden, a mi jó történt e korszak haladásában, az az ő műve; majd lantot vesz kezébe, olympi palástot ölt vállaira, s megkoszorúzza önféjét, a közönség elé lép és — szavalja műveit. Föl akar eleveníteni egy darabot a régi Hel-lászból a mai kornak, mely csak nevetni tud a görög isteneken, s Offenbachnak tapsol, a mint kigúnyolja őket.

De azért Hugó a modern városok kövezetén is az Olymp tetejét tapossa. Valami szent süveget érez fején, mint a polgárisulás pápája. A világ nem ismeri ugyan el; de az mindegy! ismeri ő önmagát. Mint egy örökmozdony forog saját énje körül, s „égi álmaiból“ csak néha ébreszti föl a föld prózája. Szörnyű sors! hogy a hitelezők még a halhatlanoknak sem hagynak békét, a míg e földön élnek. Ők képviselik most az olympi kor „fúriáit“, kik elől szegény költőnk utózára is egy bölcs szívéhez menekült.

S jó helyet választott. Az a szív mindig megnyílik, s az a kéz mindig kinyúl: valahányszor egy könyvet kell letérülni, s egy sebet begyógyítani. Deák Ferenc most sem a különös modort nézte, hanem a megindító lényegét. A szegény „poétakirályt“ megajándékozta, az érdemjelet pedig letette az örökkévalóság oltárára, a — múzeumba.

Hányadik ember nem dobta volna el e levelet, mely oly különösen van írva, pedig benne épen az a megindító, a mi oly különösen hangzik. A szegény Hugó, ki évek előtt már, mint a „költészet fejedelme“, egy nyomatott versben adott amnestiát a porosz királynak Berlinben, egy példa, hogy a nap lovainak szekerébe ne akarjon bele ragadni senkisé, mert különben nagyot zuhan.

Kisebbszerű ugyan, de mégis csak *zuhanás* történt a múlt szombaton is, a képviselőházban.

Csanády Sándort elragadták a szónoklat tüzes paripái, melyeket csak az ítélet nyugodt keze tarthat féken. Ő mindig neki ereszti, le s föl, tilsz-kön bokron át.

Az „adó“ fölött folyt a vita, s egy pontját, mely a késedelmi kamatról szól azok ellen, a kik nem fizetnek idején, a balközép jobban támogatta, mint a kormánypárti szónokok. Tisza Kálmán helyesen fejtegette, hogy mennyivel jobb és célszerűbb ez az eljárás, mint az executió nyüge. A szélső-balon azonban elkezdtek emlegetni a „szegény népet“, mire Szontagh Pál — ez eszes nógrádi képviselő, — meg is kérte őket, hogy ne emlegessék annyit. De mit használt ez Csiky Sándornak! Ő ke-reken kimondá, hogy neki nem kell ez a közös-

ügyes, katonai executió törvény! Hiába mondták, hogy hiszen az executiót akarják főlölegessé tenni a késedelmi kamattal; s hiába említé Lónyai is, hogy az ő minisztersége alatt még sehol sem fordult elő katonai végrehajtás — Csiky megmondta a magáét, s azzal leült és hallgatott.

Csanádynak is jobb lett volna követni e példát, s hallgatni szép csendesen. De forrt már benne a tűz, fölemelte fejét és hangját, s beszélt a szegény népről és arról, hogy sok képviselő nem viseli szívén a nép javát, s a kik kiabálják, hogy „maradjon“, (t. i. a vitatott pont,) bizonyára otthon fognak maradni, mihelyt a nép érezni fogja erejét és hivatását!

Zaj támadt, s fölállt Tisza Kálmán, majd Bónis Sámuel, a balközép e tiszteletreméltó alakja, s végül az elnök, mind e fenyegetés ellen.

Tisza Kálmán azt mondá: hogy Csanády beszéde „azon föltevésnek adott helyet“, mintha ő a szélső-balon csak azért szólta, hogy otthon ne maradjon. Lett nagy éljenzés, nagy taps, s Csanády elvörösült a haragtól.

Majd Bónis duplázott rá, mondván, hogy a mit Csanády kiejtett, az több mint vélemény-türelmetlenség, az *denunciatio* a nép előtt, de a mire — mint *üres szóra* — a józan nép mitsem szokott adni. S lett még nagyobb éljen, még nagyobb taps, s Csanády még jobban elvörösült a — haragtól.

Az elnök is (Somssich Pál) felállt, s oda fordúlva Csanádyhoz, felhívta, hogy válassza meg jól szavait, s ne sértse és gyanúsítsa a képviselőket, mintha nem mind egyformán teljesítenék lelkiismereti kötelességeket. — S erre — a meny-nyire lehetséges volt — még zajosabban éljeneztek, még jobban tapsoltak, Csanády pedig még jobban neki-vörösült.

Meleg napja volt, melyhez a balközép szolgál-tatta a — zuhanyt.

Patay Istvánnak könnyebb! Őt most csak a néma hasákok ostromolják, a mit oly könnyű föl sem venni. Egy kissé ő is elszólta magát, de leg-alább extra dominium — a házon kívül. A hon-védbizottmányban, mely a Budavárnál esedett honvédek fölöl szobrot tervez, fakadt ki a zsidók ellen, miután az „Izraelita magyar egyesület“ (alapszabályai tiltván) nem küldött képviselőket. Azonban — meg kell jegyezni — hogy nem az elnöki széken fakadt ki, hanem még az értekezés előtt, magán körben, de jó fennhangon, s őszintén — mint szokta — kijelentvén, hogy a zsidókat, mint pénzes embereket, meghívták *fizetni*, de imo, visz-szahuzódnak; mondta ő mindig, hogy az az egész emancipáció *el van hamarkodva!* Persze, hogy

mondta, hisz azért visel kalapja mellett messze viritó vörös tollat, s azért demokrata, még pedig a javából, hogy, efféléket mondjon.

Az „egyenlőségi kör“ pedig ennél fogva a bizottmányból visszahívta az e nyilatkozattal különösen megsértett alelnökét: a derék Barnait, s többi képviselőit, és bár a szoborra adakoznak — mégis csak az ügy szenved, mivelhogy az elnök nagyon őszinte ember és igazi demokrata, ki az országban félmillió embert csak arravalónak tart, hogy — fizessen, ha Patay István úgy kívánja.

M. indig mondtuk, (bár Szemere Miklós nem hitte!) hogy nem a vörös tollban, nem a sallangos szóvirágokban s nem a lármában van a demokrácia. — Az, hogy most a Ciniselli-cirkusban a pápai katonák ellen harcoló garibaldistákat megtapsoljuk, még nem elég a szabadelvűség üdvösségére. A kéznek nem csak tapsolni, hanem dolgozni is kell egy kicsit, az észnek nem csak a divatos jelszókra kapni, hanem gondolkozni a korzak igazi szellemén, s a szívnek átérezni mindazt, a mi méltányos, igaz, emberi!

De hagyjuk a divatos demokráciát, mely sokszor nem más, mint ódon eszmék álarca, s annyira különbözik a valódi demokráciától, (mely magasztos és szent), mint a vallástól a képmutatók vakbuzgósága, — s nézzünk föl a városházához, hol sok arcból hosszú kép lett a mult héten.

A pestmegyei törvényszék, — mint várható volt — fölmenté Thaisz Eleket a városházi vádak alól, s visszahelyezte főkapitányi székébe.

A sajtó egy viselte magát ez ügyben, mint tekintélye kívánta. Egy szót sem szólt a tárgyalás alatt, de egyhangúlag üdvözlé az ítéletet, mint az igazság szavát.

Egy méltatlanul üldözött erélyes tisztviselőnek van most elégtétel adva, s egyszer mind keserű tanulság mind azoknak, kik ellenében több hevet, mint bölcseséget tanúsítottak.

A közvélemény előbb hozott ítéletet e tárgyban, mint a törvényszék. S mégis azt beszélik, hogy az ítéletet föllebezik, vagyis tovább fűzik e szomorú ügyet, melyre épen azoknak kellene fátyolt vetniök, kik a szenvedélyeskedés lázában megindították. Az ilyen tragikomédiából, melyben a város tekintélye is koekán forog, elég volna egy pár felvonás. A többit szivesen elengedhetnök, sőt egy kis tapsra is készen állnánk, ha a záradékot egy kibékülési jelenet végezne be, mert végre is egyes emberek hibáit mindig feledni lehet, mikor egy fordulat a közügy javára esik.

A városháznál nincs szükség Ollivier-ekre és Rolandokra, kik éjjel nappal hadakoztak egymással, hanem oly főkre, melyek együtt dolgoznak, s oly kezekre, melyek összefonva működnek. S mit érne az oly test, melyen a fő — fölhevült agygyal — azon törekednék, hogy kezét — tán ép a jobbikat — megsértse s erőnek erejével levágassa? Összhangzat kell itt is, mint mindennütt, s adja isten, hogy ne legyen többé — mint volt — a városháznál sem olyan pere, melyben a fő összevesz a jobb kézzel!

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— F. Gy. (*Történeti naplár.*) Július 16-án meghalt Beranger, francia költő: 1857. — 17-én Ulászló koronáztatása: 1440. — 18-kán született Valentin Gábor, híres physiolog Boroszlóban: 1810. — 19-dikén Brennus gall király győzelme a rómaiakon: 396. K. e. — 20-án Ulászló a nemzet szabadságait, melyek II. Endre aranybullájában, III. Endre 1298-diki és I. Lajos 1351-diki törvénykönyveiben foglalvák, ünnepelesen megerősítette: 1440. — 21-dikén koronáztatott meg Nagy Lajos Telegdy nevű esztergomi érsek által: 1342. — 22-kén született Garibaldi Nizzában: 1807-ben.

* (*Megcsalt diplomaták.*) Kiknek az a hivatásuk, mintegy kötelességük, hogy a világhoz a legnagyobb szineskedéssel legyenek, készen kell lenniök, hogy mások sem lesznek hozzájuk őszinték. Az ilyen államférfiak egyik legelsőjét is ily sors érte, a nélkül, hogy akkor tudta volna. Csak

most jutott napfényre. XVIII. Lajosnak igaza és joga volt, hogy nem bizott Talleyrandban, bár szerette a furfangos észt és sok ilyen volt szolgálatában. Egy izben megbízta egy ilyen emberét, hogy Talleyrand hg irómányait olvassa át. De az nem volt könnyű dolog, mert a herceg irómányaihoz senki sem férhetett. A megbízott azonban elég észszerű és fortélyos férfi volt. A hercegnek szokása volt, hogy miután kabinetjében dolgozott, minden reggel megfürdött a szomszéd szobában. Mielőtt a fürdőszobába lépett, hálókabátját és parókáját letette. Alig hagyta el egy izben kabinetjét, egy megvesztegetett szolga bebocsátotta az ügynököt. De tartani lehetett, hogy valaki a kabinetbe lép s meglátja, mikép a herceg szobájában idegen kezek kutatnak. Az ügynök tehát fölöltö Talleyrand hálókabátját, föltette parókáját s így kezdett az iratok átolvasásához. Meg volt győződve, hogy ha valaki be is lépne, Talleyrand-

nak vélné, s látva őt pongyolában, visszavonulna és nem merné őt háborítani. Ki merete volna a nagy államférfit munkájában háborgatni. — *Thiers*, a most is ünnepezt államférfi, szintén sokáig a diplomácia kémkedéseinek áldozata volt. Egy fiatal leánya volt a kémkedők szeme, ki az akkor még élete delén lévő államférfi és történetíró fölött nem kis mértékben uralkodott. Ez a szemes, ügyes és ravasz lányka egy ismert német ügynök gyermeke volt, ki több udvar és miniszter számára kémkedett. Atyja által betanítatván, a francia udvarnál csakhamar *Thiers* és leánya rokonszenvét is megnyerte s úgy tekintették, mint a család tagját. Egész bizalmukkal megajándékozáék; ajtó, szekrény tárva állt az ügyes leány előtt. A kis *Grethen*, *Clärehen*, *Mignon*, — mint elnevezték, mivel a német költészetért nagyon tudott rajongani, — föl is használt minden alkalmat, gyorsan megtudott mindent, a mi *Thiers* urnál történt; olvasza *Thiers* levelezéseit, legtitkosabb sürgönyeit, aztán atyjával közlél, kinek gondja volt, hogy illető helyeken azonnal megtudhassák. Ez uton *Guizot* is sokat megtudott *Thiers* titkaiból. Midőn miniszter lett, A. . . kisasszony az ő titkait is fűrészte, barátságot kötven a ravasz lány *Guizot* leányával, s szorgalmasan küldé a hű tudósításokat Londonba az angol miniszterekhez, sőt a „*Times*“-nak is. Az atya később visszavonult okos leányával a Rajna mellé, egy pompás villába. A ravasz A. . . kisasszony most London előkelő társasköreinek egyik legtiszteltebb és ismertebb hölgye.

* (*Nagy emberek holmijei.*) A mult évben Európa több elsőrendű városában megfordult bizonyos *Vouham* nevű tanár, ki hírlapok útján hirdette, hogy rendkívüli érdekes tárgyak birtokában van, milyen: *Stuart Mária* pénzes orszénya, *Erzsébet királyné* imakönyve, VII. *Henrik* kalapja, XIV. *Lajos* francia király sarkantyui, I. *Napoleon* tábornoki egyenruhája, stb, stb; mind oly holmik, melyek valami történeti nevezetességű egyénre emlékeztetnek. *Vouham* mindenfelé árulta e tárgyakat, de nem akadt vevő, mert kételkedtek, hogy valóban történeti érdekű tárgyak volnának. *Vouham* aztán elment Amerikába. A *humbogok* nagy mestere, a világhírű *Barnum*, (ki épen most is királyok és fejedelmek kalapjaiból és keztyűiből készüel kiállítást rendezni New-Yorkban,) fontos képpel kezdte vizsgálgatni a tárgyakat, melyeket európai lapok már emlegettek. Egyszer aztán híre futott, hogy *Barnum* meg akarja venni

Vouham gyűjteményét 20,000 dolláron. Erről aztán megint irtak az amerikai lapok. Egyik washingtoni lap a többi közt kételkedését fejezte ki, hogy az eszélyes *Barnum* ily ámitásnak hitelt adjon, s *Vouham* gyűjteményét megvegye. Erre *Barnum* nyilatkozatot küldött a kételkedő laphoz, kijelentven, hogy *Vouham* alkudozásban van, s már 22,000 dollárt ígért a gyűjteményért, mert a tárgyak történeti érdekességének valódiságához semmi kétség sem férhet. Nehány hét mulva azt jelentik a lapok, hogy *Barnum* 26,000 dollárért csakugyan megveszi *Vouham* gyűjteményét muzeuma számára. Azonban mi történik. *Barnum* és *Vouham* New-York egyik éttermében ebédelnek. *Barnum* egyszerre hovesen felugrik, s követeli, hogy *Vouham* vonja vissza előbbi szavát. Ebből civódás lett s *Barnum* és *Vouham* szitkozódva váltak el. Mi adott okot az összezörrenésre, senki sem tudja még most sem. *Barnum* megsértettnek állítja magát, *Vouham* pedig neveletlennek. A dolog vége az lett, hogy oly gyűlöletessé lettek egymás előtt, mikép *Vouham* nem akarta *Barnum*nak eladni a gyűjteményt. *Barnum* már 28,000 dollárt is ígért, mint ezt mindenütt bevallá, de *Vouham* végkép szakított vele, s kezdte darabonkint eladni a beces tárgyakat, melyeknek most már híruk volt s *Barnum* növelte értéküket. Három hó alatt *Vouham* eladta így gyűjteményét, s mintegy 80,000 dollárt kapott érte. Most aztán azt beszélik, hogy az egész nem volt más, mint egy új fogás *Barnum*tól, mert *Vouham* az ő ügynöke volt, s a tárgyakat a zsbívsáron vette.

* (*Csempészet ebek által.*) Az ebek nagy tanulakonyóságára mutat, hogy nem régiben ez állatokat a francia-belga határon csempészetre használták. A kitanított ebek minden akadály nélkül osonhattak át egyik határból a másikra. Egy börténkát adtak szájukba s azzal sebesen íramodtak tova. Természetesen, ha a táská nem volt üres, hanem telve volt esipkével, szövetekkel s egyéb dugárukkal. Az a legnevezetesebb, hogy az ebek csak akkor teljesíték gyorsan a csempészetet, ha a csomagot szájukba adták. Első ízben úgy tettek kísérletet, hogy nyakukba kötötték, de akkor sokáig kóboroltak. Hogy a vámmöröknek ez ebek fel ne tünjenek, a csempészek mindkét oldalon ott tanyáztak a kutyákkal, hol félreeső helyek, erdők, esalítok estek utjokba. Az ebek a legrovídebb utat választák. Mint kiderült, az ebek a csempészek 34 kitanított ebbel rendelkeztek.

ezentul államhivatalnokok nem lehetnek igazgatótanács tagjai oly társulatoknál, melyek az állammal terhekkel összekötött viszonyban állanak, s melyek érdekei az államérdekekkel is összekötöttebbé jöhetnek.

* *(Az alföldi vasútra)* f. hó 11-én nyíltak meg az aláírások a magyar földhitelintézetnél, s oly nagy volt a tolongás, hogy katonákat kellett kérni a rend fenntartására. Az angol-magyar bank négymilliót, a magyar földhitelintézet, Wahrman és fia és Herzfelder Herman fiait egyenkint három-három milliót, az első m. bizt. társaság, Malvieux s a pesti biztosító társulat két-két milliót, s az „Unió” viszonbiztosító társulat egy milliót irtak alá. S Bécsben is így volt az alföldi vasút aláírásainál. Egy csapat rendőr-katonának kellett ott is fenntartani a rendet, oly nagy volt a tolongás. A hitelintézet lépcsőin fő fő mögött állt, és 300 milliót irtak alá a nap; s ezzel az aláírásokat be is fejezték.

* *(Az új magyar hatásokból)* a pénzügyminiszter néhány száz darabot tett le a képviselőház elnökénél, a képviselők számára.

* *(A női honvédelem)* jul. 19-ikén leplezik le tüneményesen.

* *(Gróf Berényi Ferenc)* 200 fittal a magyar írók segélyegylete alapító tagjai közé lépett.

* *(A nemzeti demokrácia tót kör alapszabályait)* a belügyminiszterium, tehintettel arra, hogy azoknak 3-ik pontja szerint e kör a pesti betiltott demokrácia körével hasonló irányu törekvést tűz ki működése céljaul, helybenhagyhatóknak nem találta.

* *(Vámbéry Ármint a török szultán)* nyelvészeti munkálkodásáért és az orosz terjeszkedés elleni törekvéseért a Medsidje-rend nagy keresztjével tüntető ki.

* *(Az Egyesült-Államok pesti konzulának)* Johnson elnök Smith new-yorki adózásdó hivatalnokot nevezte ki. Ez ügyben Czapky hazánkba és bukaresti amerikai konzul, e napokban Pestre jött.

* *(A Rothschild-ház)* Pesten bankházat nyit, s mint mondják, házat is vásárolt már.

* *(Érdekes ml fog megjelenni Szegeden)* még az ősz folytán. Kiadni szándékozik ugyanis azon élet- és jellemrajz gyűjteményt, melyet színművésztünk elhunyt jeleséről írt. E rajzok igen érdekesek, s részint régibb lapokban jelentek meg, részint kéziratban vannak.

* *(A primás elnöklése alatt a püspökök)* Budán már körülbelül bevégeztek a katolikus önkormányzatra vonatkozó munkálatokat, melyeket e héten alkalmasint közre is fognak tenni.

* *(Történelmi irodalmunkról)* Flegler Sándor igen szakavatott és jeles munkát írt német nyelven, melynek harmadik és utolsó közleménye e napokban jelent meg a „Hist. Zeitschrift” legújabb kötetében. Az egész mű 14 nagy ívre terjed. Flegler, mint tudja van, Szalay egyik legjobb barátja volt, tőle tanulta nyelvünket, s tagja akadémiánknak is. E derek tudós arcképet s életirát lapunk múlt évi folyamában közlő. Irodalmunknak még egy másik és szintén szakavatott ismertetője

akadt dr. Klein-ban, ki miskolci születésű, s Berlinben tekintélyes aestheticus. Jelenleg e dráma történetének megírásával foglalkozik (s e művét, eddig megjelent részeiből igen kitűnően ismerték el) és a magyar dráma történetéről is tüzetesen készül írni. E végből adatokat gyűjt a több pesti író támogatja.

* *(A zsidó-eskü története.)* A tudományos akadémia közelebbi ülésében a szegedi tudós rabbi, Löw Lipót érdekes értekezését olvasták föl a zsidó esküről. Az értekezés célja, hogy a bíróságok előtt a zsidók megszabaditassanak ama formalitásoktól, melyek a zsidó vallást és zsidó lealacsonyítják. A tudós rabbi nagy szorgalommal, és éles kritikával állítja össze mindazon adatokat, melyek a zsidó eskü történetéről a szentírásban, s Talmudban és egyébütt lelhetők. A legrégibb időben, a patriarchák korában, a fogadalmi eskü — mert a törvényszékít, a bizonyítót még nem ismerték, — igen egyszerűen történt. Az esküvő előbb csak fölemelte kezét, később már temporára helyezte, azt akarván jelezni vele, hogy ennek magát aláveti. Azután bizonyágul hívta az istent és ennyi volt az egész. Mózes korában már ismeretes volt a törvény előtti eskü is. A hamisan esküvőt, mint a rómaiaknál, úgy a zsidóknál sem érte polgári büntetés. A közelebbi szertartásokról e korban nem sokat tudhatni, de annyi kivehető az adatokból, hogy a kézfölemelés még mindig divatban volt. Kétes ügyekben, törvényszékek előtt, fogadalmaknál, bizonyágul és erősítésül gyakran használtatott az, s történt nemcsak az istenre, hanem a király félelmére való hivatkozással. Az a későbbi nézet, hogy az esküt, a mikor csak lehet, el kell kerülni, görög befolyás, görög nézetek eredménye. Kifejezést lelt e nézet az evangéliumban is, nevezetesen Máténál, de egyébütt sehol. Arra hivatkoznak hát azok a keresztény felekezetek, melyek tiltják az esküt, mint az anabaptisták, quäckerek, nazarénusok stb. A Talmudban már nem oly egyszerű az eskü módja. E szent könyv ugyanis részint a római uralom alatt, részint Perzsiában készült, s így itt is, ott is, idegen nézetek, eszmék között. A Talmudban előforduló eskü így történt: először rettentették az esküdni szándékozót a hamis eskü borzasztó következményeivel, állítván, hogy míg más bűn csak a vétkest juttatja tönkre, ezért ő, családja és az egész világ bűnhődnek. Ha a fenyegetés után is esküdni akart az illető, egy szent tárgyat kellett kezébe fognia, mely szokás szintén nem zsidó eredetű. Perzsiában volt efféle divatban, s Menander említés is tesz róla. A fogadalmi eskü alóli feloldozás is elterjedt már e korban, s különös volt, hogy az apa lányát, a férj feleségét feloldozhatta esküje alól. Eddig a zsidó eskü ó-kori története, melyben jellemet — az egyszerűséget — végig megtartotta. — A középkorban egészen más viszonyok közé jutott a zsidó. Esküdnie kellett többször nem zsidó bíró előtt is. Az említett fenyegetések, átkok, noha nem voltak egyrebe keleties túlszánnál, fennmaradtak, s az esküvő kezét a thorára tette. Minthogy a esküvő

dán országokban a nemzeti nyelveket tökéletesen megtanulták, szent könyveiket ezekre fordították le a zsidók, itt e nyelven történt esküjük, melynek mintája közös volt a mahomedánokéval. Mindegyik az egy istenre hivatkozott. Nem így alakultak a körülmények a keresztény országokban. Itt nagy volt a bizalmatlanság a zsidók esküje iránt több okból. Maguk sem igen szerettek esküdni, s az eskü helyettesítéséről gondolkodtak; kikeresztelkedett zsidók pedig bosszúból, gyűlöletből szították, elesztették a keresztények bizalmatlanságát. Ezek végre a legkülönösebb formalitásokhoz folyamodtak, melyek által legalább némileg biztosítva hittek magukat. Keleten biborban született Konstantin, nyugaton Nagy Károly és fia, Kegyes Lajos, nálunk Kálmán király szabályozták először a zsidók esküjét. Azon eskü, melyet a zsidótól Verböczy kíván, valóban a középkori isteniteleti formalitások maradványa. Az esküvőnek kelet felé kell fordulni, kezét a thorára tennie, azon köpenyt venni magára, melyet isteni tisztelet alkalkalmával viselnek stb. — E formalitások mielebbi átalakítása, illetőleg megszüntetése, bizony óhajtható volna.

* (Pestvárosi új adókon töri fejt.) Közélebbi közgyűlésen Weisz Bernát a városi jövedelmek szaporítására új adókat javasolt. A idegen — úgymond — ki Pestet meglátogatja, fizessen 50 kr élvezeti adót, egy-egy zongoratulajdonos évenként 10 frtot. A fogatok és címek birtokosaira szintén mérsékelt adót kíván, miután Londonban még a kocsiira festett ciméért is adót kell fizetni. E javaslatokat véleményezés végett a javadalmi bizottsághoz utasíták. Az élvezeti adóra nézve Tavasz Endre igen találólag jegyezte meg, hogy ezen a címen alig lehetne az idegeneket megadóztatni, miután a rákosi por, a rozsz kövezet, a rozsz víz, s az utcákban kipárolgó rozsz gőz nem nagy élvezet az idegenekre.

* (A részvény-lás folytán) csak a legközelebbi hónapokban Pesten 16 millió s néhány százezer frtot kell befizetni. Se baj!

* (Földrengés.) Maramaros némely vidékén, nevezetesen Huszton, f. hó 7-én delutáni 3 óra körül 2—3 percig tartó földrengés volt, mely az ablakokat hatalmasan megrázkodtatta. Károkat nem okozott.

* (Érdekes történelmi okmányok.) Mircse János, ki Olaszországban a hazánk történetére vonatkozó okmányokat másolja, eddigi munkálkodásának eredményét megküldötte az akadémiának. Az első okmány egy velencei nobile végrendelete, ki 1119-ben, tehát II. István korában, mint Velence első követe járt Magyarországon. — Van Mátyás királynak is számos levele. Az egyik okmányból kitetszik, hogy Mátyás 10 esztendő korában nevezte ki János fiát a győri püspökség adminisztrátorává; oly tény, melyről eddig tudomásunk nem volt, s melyből gyaníthatjuk, hogy nagy királyunk még abban az időben örökösöt remélt és házasságon kívüli fiát a papi pályára szánta. — Legnevezetesebbek azonban azok az okmányok,

melyek Bethlen Gábor teljes diplomatai viszonyát tartalmazták a velencei köztársasággal, melyről eddig szintén merőben semmit sem tudunk. Bethlen elsőben jelenti Velencének királylányá választását, s véd- és dacszöveget ajánl Bécs ellen. De Velence haboz, függőben tartja a dolgot, s jelentéseket tesz a császári udvarnak.

* (Hunyady Julia szerb fejedelemmel) Belgrádban az örökösödési ügy elintézésénél Zichy Ede gróf képviselendi.

* (Bécsben nagy szerencsétlenség történt.) Egy katonát az altiszt tanítván, azt parancsolta neki, hogy az átelleni ablakra célozzon. Oda célozott, lőtt, és agyonlőtt egy ott ülő fiatal szép asszonyt, két gyermek anyját.

* (A meggyilkolt szerb fejedelem hagyatéka) készpénzben 132 ezer darab arany, román földteherment. kötvényekben 140 ezer, ékszerekben, belgrádi telkek és házakban, kocsi és lovakban 200 ezer, összesen mintegy fél millió arany. Mind ezt Milán örökli oly feltétellel, hogy a bold. egy törvénytelen fiának 3 ezeret, több másoknak, kik Mihálynak szolgálatot tettek, több ezeret fizet. Oláhországban 136 ezer hold földet a boldogultnak, melyek holdját 10 aranyra teheti; ezekeket nővérének gyermekei öröklék, kik az özvegyi díjt fizetni tartoznak.

* (A belgrádi eseményekben részes) magyar alattvalókat a szerb kormány kiadatni kívánta. A magyar kormány azonban, tekintettel a szabad államokban politikai bűnösöknél követett eljárásra, a kiadást megtagadta; azonban törvényezék elé fogja őket itthon állítani s e célból az irományokat a szerb kormánytól kiadatni kérte. Ezek már meg is érkeztek.

* (Gyilkosság.) Félegyházán e hó 2-kán este az ugynevezett Korsós kocsmámba három fiatal juhászlegény vetődött borozni, kiknek ketteje csakhamar eltávoznán, a harmadik — valami Boka nevű, ki most is bűnvád alatt áll, de kezeségre kibocsáták — ott maradt, s a kocsmárosnéval, kinek férje nem volt odahaza, enyelgni kezdett; mire az asszony az udvarlót meglehetősen arcul legyinté, mit az udvarló viszonozott, majd bicskáját véve elő, az asszony torkába ütö, s ezt fölhiszt; — de minthogy az asszony nem halt meg, puszkájával, mely kavicscsal volt töltve, mellét keresztül lötte. Még ez sem volt elég, hanem kezén az ereket mind elmetste; csak midőn iszonyu kínok közt pár perc alatt megszünt élni, hagyá el a vérhelyet, s azon véresen ment egy városbeli kocsmába, hol a meggyilkolt kocsmárosnéval elvett 12 frt néhány krajcárból 6 frtot elmuzaikáltatott; s épen kísértette volna magát másik kocsmába, midőn elcsipték, s illető helyére szállásolták.

* (A Csanádban garázdálkodó Babai-féle rablóbanda) az utóbbi időben sok vakmerő rablást követett el. Így a Nagy-Szt-Miklósról jövő vásárosokat az országuton egy kanyarulatnál a Csanád és Kis-Zombor közti erdőnél rabolták ki, megállítván mintegy 11 kocsi, köztük több szegedit, kiktől meglehetősen pénzmennyiséget caikartak ki. Mint mondják, a rablók

Folytatása a mellékleten.